

על משבר התמרון

סגן עזר גת

זוהי אם כן המשמעות הנודעת לרשימת שדה הקרב, למשבר התמרון ולהסתגלות אליהם. "חיוק יסוד האש" — כפי שמציע המחבר — אינו יכול להתממש "מבלי לעשות זאת על חשבון יסוד התמרון", אם נניח התעצמות מקבילה פחות או יותר בצבאות האזור. שינוי הדגשים בבניין צה"ל יביא להפחתה בכוח התמרון שלו, ולהיגררות למלחמת שחיקה. יש לזכור, שדווקא הארטיילריה הערבית הנה בעלת איכות טובה ביחס ליתר החילות, איכות שכפי שראינו אינה מקרית, אלא נגזרת מאופיו הסטטי של שדה המערכה בו באה הארטיילריה לידי מיצוי מרבי, שדה שאינו טומן בחובו הפתעות רבות, ולכן אינו מצריך תגובה מהירה והיערכות מחדש.

הטכנולוגיה כיסוד המניע בהתפתחות הדוקטרינרית
אבחנת המחבר מבוססת על בדיקת שני נתונים ב־40 השנה שבין מלחמת העצמאות לבין האופק שבטווח ראייתו, סוף שנות ה־80. שני נתונים אלה הם: גודלו של מרחב הלחימה, שהוא פחות או יותר קבוע, מול גודלם של הצבאות המעורבים במלחמה, משתנה הגדל בהתמדה. מדהים להיווכח שבכלל דיונו בנושא אין המחבר רואה לנכון לעסוק בהתפתחות הטכנולוגית המשנה בלא הרף את פניו של שדה הלחימה, משל לא הייתה ההתפתחות ההיסטורית של שדה המערכה אלא שינוי ביישום של עקרונות קבועים מקדמת דנא לנסיבות משתנות של כוח ומרחב. אמנם בהקשר אחר באותו מאמר מזכיר המחבר את אי ההבנה ששררה ערב מלחמת העולם הראשונה בצבאות אירופה למשמעות הגידול בקצב האש של הנשק הקל, ההתחפרות והתיל הדוקרני, שהיטו את הכף לטובת המגננה, והקפידו את החזית בצרפת למשך שנים. אכן, מכונת הירייה חוללה מהפכה בשדה המערכה בחזית המערבית הצפונית; היא מנעה את תנועת חיל הרגלים על פני השדה, ותקעה את המסמר האחרון בארון המתים של חיל הפרשים. כלית בררה פנו מעצמות אירופה לפתרון הטקטי היחיד שנראה באופק — ניסיון לפרוץ את קליפת המגן של היריב על־ידי הרעשות ענק ממספר עצום של תותחים. היה זה ניסיון יקר להחריד באנשים ובציוד, שתוצאותיו אפסיות. הפתרון שנחגלה היה הטנק, שחסינותו בפני אש מכונות הירייה והנף"ל בכלל אפשרה את הפשרת הקיפאון.

בין שתי מלחמות העולם התנהל מאבק עז בין ה"רדיקלים" וה"שמרנים". ה"רדיקלים" ראו בטנק כלי המחולל מהפכה במלחמה, וציידו בזכות בניין עוצבות היבשה סביב הטנק, שיהווה את נושא הלחימה ביבשה. ה"שמרנים" ראו בטנק כלי נוסף הפועל בשילוב עם יתר האלמנטים המוכרים ולצדם, כשחיל הפרשים שומר אף הוא על מקומו המכריע בין מערכות הנשק הלוחמות על הקרקע, על־אף כל ההספדים שנישאו עליו. כך נכנסו אנגליה וצרפת למלחמת העולם השנייה, שעה שנתקלו במערב בשריון הגרמני המאורגן במתכונת הרדיקלית. מכלל 150 דיביזיות של הצבא הגרמני בזמן המערכה על צרפת הצטיינו בניידות מכנית רק 10 דיביזיות שריון ומספר דיביזיות ממונעות, ואילו כל השאר הלכו ברגל.

ההיאום בין הכוחות המשוורנים וארמיית הרגלים היה מבחינה טקטית קשה ונדיר. דרך קבע ניתק השריון החדר לעומק מהחי"ר האיטי תוך פתיחת פערים עצומים ביניהם. כך היה בצרפת ב־1940, וכך היה גם במסע המלחמה ברוסיה ב־1941; אלא שלטנק לא היה יריב אפקטיבי בשדה הקרב, ולפיכך יכלו כוחות משוורנים קטנים יחסית, ללא סיוע ניכר מחילות אחרים, לחולל תוצאות הרסניות ביותר, כשהם מתמרנים עמוק ובהיקף נרחב בתוך שטחי לחימה צפופים ביותר, מבלי שיופרדו

במאמרו של תא"ל דב תמרי "הרהורים על הטקטיקה" ("מערכות" 273-274) נסוב עיקר הדיון על "משבר התמרון". סיבתו של משבר זה היא העלייה המתמדת במניין הגייסות הלוחמים ביחס לשטח שדה המערכה, שהוא פחות או יותר קבוע. שדה הקרב נעשה "צפוף" יותר, האזורים הפתוחים לתנועה נחסמים, בכל נקודה ונקודה מרוכזים גייסות ומכשולים רבים יותר ועצמת אש חזקה יותר, ולפיכך מחייבת התנועה וממילא התמרון התכחשות קשה יותר על כל צעד. במילים אחרות — קשה לנוע ולתמרן; למערכה יש נטייה להיעשות סטטית. במלחמות ישראל הראשונות היו הגייסות המעורבים מעטים מכדי לפקוק את הזירה, וצה"ל יכול היה אפוא להכות בצבאות ערב תוך תמרון מהיר ועמוק. אולם בין מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים גדלו הצבאות הלוחמים ביחס לשטח שדה המערכה כשיעור כה רב, עד שנכפה על צה"ל אורח לחימה המתאפיין במיעוט קרבות ניידים ובתמרון מוגבל. תהליך זה נמשך גם לאחר מלחמת יום הכיפורים, והוא עתיד להימשך גם בשנות ה־80.

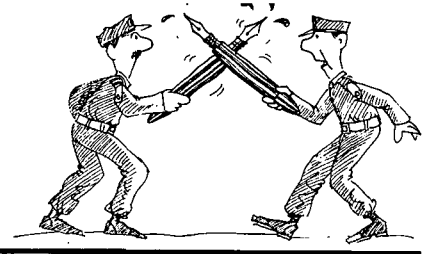
נוכח מה שנראה כירידת כוחם של היסודות המתמרנים, שאין ביכולתם לבוא לכלל מימוש כבעבר, ועליית כוחם של היסודות המייצרים אש, ששדה הקרב הרווי מעמיד בפניהם שפע מטרות צפופות, ניחות ובעלות ניידות מוגבלת, מגיע מחבר המאמר למסקנה, כי רק בכוחה של אש מסיבית ניתן לפלס דרך בסבך הכוחות של היריב; לפיכך חייב מערך צה"ל לחזק את היסוד המייצר אש.

התמרון ויתרונות האכזריות של צה"ל

אולם דומה שהמחבר נוטה להתעלם מהקשר שבין התמרון ליסוד יתרון האכזריות של צה"ל. שכן לא בשל מה שמכנה הכותב "נחיתותו של צה"ל באמצעי לחימה" ו"חולשה במתן אש שנבעה מחוסר אמצעי אש" עמדה הדוקטרינה של צה"ל על התמרון, האיגוף, החדירה העמוקה וקרבות התנועה; ולא במקרה הוותה דוקטרינה זו "ציווי למפקד צה"ל בכל הרמות", ודרך בה "חונכו ולמדנו שנים רבות כמפקדים וכמתכננים"; מציאותו של שדה קרב שאפשר להשתית את מערך צה"ל על כוחות ניידים ומתמרנים (אף אם עלה הון עתק) היא שאפשרה לישראל לנצל את האכזריות של כוחותיה ולקזז את היתרון הכמותי של יריביה. איכות זו מצאה את ביטוייה בקרב התמרון, שבו משתנים התנאים ללא הרף, ושבו נדרש הצבא על כל רמותיו לגלות יומה, גמישות, תיאום ויכולת מהירה של חשיבה, תגובה והסתגלות למצבים חדשים ובלתי צפויים. משהצליח צה"ל לכפות על יריביו מלחמת תמרון — התגלה בכל יתרונו. מרגע שהופר שיווי משקלם של הצבאות הערביים, נופצו תכניות הלחימה שלהם, והם אולצו להילחם בתנאים לא חזויים הדורשים תכנון וארגון מחודשים — לא היו אלה מסוגלים להגיב במהירות הדרושה והתמוטטו.

השינוי בפניו של שדה המערכה שמביא את התמרון למשבר, שומט מידי צה"ל את עיקר יתרונות האכזריות, וגורר אותו למערכה חזיתית, ראש כנגד ראש, למלחמת שחיקה. זו מאופיינת על־ידי לחימה ממושכת, שדפוסייה קבועים ברובה, ואינם דורשים יכולת תגובה והסתגלות מהירים, מלחמה יקרה מאוד באנשים ובציוד, שבה יתרון לצד שלו עדיפות כמותית ואורך נשימה רב יותר.

• התגובות שלהלן הן מבחר מתוך מגוון דעות בעקבות מאמרו של תא"ל ד' תמרי "הרהורים על הטקטיקה" ("מערכות" 273-274).

מסיבות רבות אחרות. אבל הלך העיקרי ממערכת יום הכיפורים לדוקטרינות בכל העולם כמו גם לטקטיקה בצה"ל הוא — הופעת ניצניה של מהפכה טכנולוגית חדשה, העתידה לחולל שינויים עצומים בתורת המערכה. ההתפתחות המואצת בתחום ההנחיה והביצוע, שלה אנו עדים כיום, ושמלחמת יום הכיפורים הדגימה בה רק את הצעד הראשון. מחוללת מהפכה בשדה הקרב. כל מטרת נקודה, יהא מקומה אשר יהא, נעשית מועדת להשמדה כמעט ודאית מרגע גילויה. כבר היום עומד הטנק חסר אונים מול נשק העולה עליו בטווח ובדיוק הירי, והנסתר לחלוטין מעיניו; מצב העתיד להחריף ולהגיע לשיא בעוד כעשור שנים.

לקראת ניירות חדשה

שדה הקרב הרווי, החדוש במטרות נקודה ניחות, קרב אפוא לסופו, ונפתחת הדרך לניירות חדשה ומהפכנית, מקפת הרבה יותר מקודמתה, לעוצבות מונסקות מהירות מאוד בעלות טווח ארוך ויכולת עבירות בכל שטח; עוצבות שתפרוסנה את שדה המערכה מקו חזית קשיח ודק היום לשטחי לחימה עמוקים ונוילים. דחיית "האיגוף האנכי" במאמר הנדון סומכת על מיעוט המהלכים הדומים במלחמות ישראל, אשר בהן "לא היו מהלכים אונפים בדרך האוויר, אלא סיוע קל ערך ומוגבל בהיקפו. עד כה לא הוצא מהכוח אל הפועל מבצע אונף ועוקף באוויר או בים, שהשפעתו הטקטית יכלה להיות חיונית או אפילו מכרעת." בדומה לכך רואה המחבר אף את המצב בצבאות העולם; במלחמת העולם השנייה ולאחריה "נוכחו לדעת שאיגוף זה יש לו משמעות כה כבדה במשאבים ובתקציבים, על מנת שיהפוך לתשובה בעלת משקל לאבדן התמרון המקובל ביבשה, עד שקשה לראות צבאות קטנים או בינוניים בהיקפם המסוגלים לעמוד בנטל בניין הכוח." דחייה כזאת היא שוב התעלמות אנכרוניסטית מהתפתחויות ושינויים היסטוריים; טענה כזאת כורכת בכפיפה אחת את הכוחות יבילי האוויר של לפני 40 שנה ושל היום, כאילו לא חלו שינויים עצומים באפיוניהם, וכאילו משמשת האחדות בִּשְׁם עדות לשמירה על מהות יסודית אחת. זוהי הסכנה שבאנלוגיות הנאחו בקווי דמיון שבין תופעות מבלי לבחון את ההבדלים ביניהן, בחינה שרק היא מאפשרת הסקת מסקנות.

בעבר היו הכוחות יבילי האוויר חסרי כל ניירות מעשית בשדה הקרב, למרות ניידותם האסטרטגית העצומה, ולאחר שצנחו והוגבלו לתנועה רגלית, נדונו לסטטיות, ולא היו מסוגלים יותר למלא תפקיד פעיל במערכה. ניידותם האפסית וחוסר האפשרות להטיס עמם כלי נשק מסייעים כבדים עשו אותם פגיעים מאוד להתקפת כוחות משוריינים; ולפיכך הופעלו הכוחות המוצנחים לרוב רק בשטחים קשים לתנועה ומרוחקים משריון אויב, ולא הופקרו לבדם לזמן ממושך בשדה הקרב, מבלי שיחברו אליהם כוחות קרקע. הכוחות המונסקים של היום נהנים מניידות עצומה בשדה הקרב, כשהם מדלגים בתוכם מנקודה לנקודה על כלי תובלתם האוויריים, ומסוגלים להתערב בכל מקום, ולנתק מגע בהתראה קצרה. הם מצוידים גם בנשק נ"ט קל ויעיל מאוד — צירוף שלא יכול היה להימצא בידי קודמיהם — המאפשר להם לקרוא תגר על כוחות משוריינים, ולפעול בשדה הקרב באופן עצמאי ולזמן ממושך.

בשל יכולתם המוגבלת של הכוחות המוצנחים לא הייתה הפעלתם כדאית אלא ל"משימות מיוחדות", בעיקר תפיסת נקודות מפתח מעבר לחזית האויב, שרק הם היו מסוגלים להגיע אליהן. יעילותם הנמוכה של הכוחות המוצנחים, בהשוואה למרכיבים אלטרנטיביים בבניין הכוח הצבאי, היא שגרמה אפוא לכך שצבאות העולם לא בנו

או ינותקו מכוחותיהם. הטנק מסוגל היה להכריע כמעט לבדו, בלי "קרב משולב", את מסע המלחמה בצרפת.

רק כשהתמלא שדה הקרב באמצעים נ"ט אפקטיביים — בראש ובראשונה טנקים, תותחים ומוקשים, ולבסוף כלי הנשק של המטען החלול — הוצרו צעדיו של הטנק. הוא לא היה מסוגל יותר לנוע בשדה הקרב הרווי מבלי להיעזר בחי"ר וארטילריה ניידים כמותו. הצבא הגרמני לא היה מסוגל לנייד את רוב המסה שלו הצועדת ברגל, וכך גם הרוסים. רק לארה"ב ולאנגליה היו משאבים תעשייתיים לנייד את צבאותיהן ולהתאימם לאורח הלחימה החדש שנדרש — הקרב המשולב. מכאן שבמלחמת העולם השנייה הגיע הקרב המשולב ביבשה לשיאו דווקא בצבאות אלה, ורק במידה פחותה בצבאות גרמניה ורוסיה.

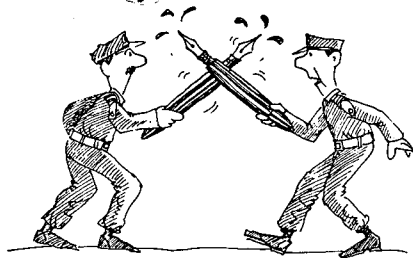
במבצע קדש ובמלחמת ששת הימים היה הטנק מלך שדה הקרב. לא היה כלי נשק שמסוגל היה להתמודד עמו פנים אל פנים במונחים של טווח, דיוק, כוח השמדה ושרידות. הטנק היה אפוא הכוח המרכזי ביבשה, והכתיב קרבות תנועה ותמרון. לא במקרה נבנה אפוא צה"ל משך שנים סביב הטנק, תוך הקניית עדיפות משנית ליתר החילות, לחי"ר ולארטילריה. זו הייתה דוקטרינה נכונה לזמנה, בשעה שהטנק "עבר בכל מקום". ניתן לבוא בטענות אל אלה שלא הבחינו בעוד מועד בשינויים בטכנולוגיה הצבאית, שלא שמו לב לעלייתם של כלי נשק שסיכנו לראשונה את מעמדו של הטנק, לאלה שהתכוונו דוקטרינית למלחמה שהייתה. אבל הטענה שנפוצה אחרי מלחמת יום הכיפורים, והמופיעה גם במאמר הנדון, לפיה כאילו "בצה"ל 'גילו' מחדש את הקרב המשולב אחרי מלחמת יום הכיפורים", וכי "כל מי ששכח את הקרב המשולב, או לא למדו מניסיונם של אחרים שילים על כך חשלוש גבוה" — טענה זו מציגה את הקרב המשולב כמין אמרת חכם סיני, כמין כלל קבוע ובלתי משתנה בחכמת המלחמה, שאלו אשר בשל תפיסה מוטעית ואשלייתית כלשהי סוטים ממנו — נענשים. זוהי תפיסה בלתי היסטורית, המתעלמת מהקשר שבין התפתחויות דוקטריניות להתפתחויות טכנולוגיות.

שדה הקרב העכשווי בסימון מהפכה טכנולוגית

הקרב המשולב בהוראתו הכללית דורש שיתוף פעולה בין כל מרכיבי הכוח לניצול יעיל של תכונותיהם. אבל הוראה זו היא גם מופשטת ומוכנת מאליה, הוראה אשר אפילו לא קירבה אותנו לגיבוש דוקטרינה לתקופה נתונה, שכן אין היא עונה או מתיימרת לענות על הבעיה העניינית האמיתית: שילוב של איזה כוחות? ושל איזו כמות מכל כוח? התשובה לשאלה זו משתנה היסטורית על-פי גורמים רבים, ביניהם: המציאות הטכנולוגית, הכוח, הזירה וכיו"ב.

בצה"ל לא "שכחו" אפוא דבר שחייבים היו "לזכור", וממילא לא "גילו" מחדש "חכמה קדמונית"; אם "שכחו" או "שוכחים" משהו הרי זה דווקא: שכל כלי נשק הוא יליד תקופה מסוימת, ומקומו בשדה הקרב מותנה במידת יעילותו בהמשך ההתפתחות. מאז מלחמת יום הכיפורים רווחת הסיסמה המרגיעה, שאף היא מוצאת את ביטוייה במאמר הנדון, לפיה שומר הטנק על מקומו המכריע בין מערכות הנשק הלוחמות על הקרקע, וכל ההספרים עליו מתבדים, מאחר שהוא "משלב יכולת גבוהה של אש ותמרון". בטענה כללית מעין זאת, המעוותת את העיניים לגבי הבעיה הקונקרטית האמיתית, התבצרו גם אחרוני המגנים על חיל הפרשים.

איש אינו מכחיש, שהקיפאון בשדות הקרב של מלחמת יום הכיפורים נגרם בחלקו כתוצאה מהעלייה ביחס שבין כוחות לשטח, כמו גם

"הקונקרטיזם למלחמה הבאה, אם תפרוץ", מחייבות הסתגלות הדרגתית של מבנה צה"ל ותורת הלחימה שלו לקצב השינוי של הטכנולוגיות החדשות, המזעזעות ומתפתחות את דפוסי בניין הכוח ותורת הלחימה להם הורגלנו מאז הוכנס רעיון הטנק לשדה המערכה. זהו האתגר העומד בפני הטקטיקה בצה"ל.

בשנים עברו כוחות איגוף אנכי בהיקף נרחב. בעקבות העלייה ביעילותם של הכוחות המונסקים והירידה ביעילות מתחריהם, להן אנו עדים כיום, הולך ומשתנה סדר העדיפות בבניין הכוח לטובת הכוחות יבילי האוויר. ניתן אפוא לסכם ולאמר, שההתפתחויות המתחוללות בשדה הקרב, והן

התחבולה והתרגולת הטקטית

אל"מ (מיל') ד"ר זאב איתן

קרב: פריצת שדה מוקשים, סדר פעולות בהיתקלות פתע בקרב נייד וכיו"ב. אבל כל אלה אינם באים כתחליף לחשיבה, להתמודדות במלחמת המוחות הטקטית. להפך, התרגולת הטקטית מעניקה למפקד פנאי לתת פקודה אחת פשוטה (בהיתקלות פתע), ואז לחשוב על פתרון הבעיה שלפניו, לא במונחי תרגולת בלבד, אלא בנוסח: "איך עלי להתגבר על האויב פיזית, על-אף התחבולות בהן הוא נוקט כדי להכשיל אותי." בדרך זו יימנע המ"פ או המג"ד בשטח מאימוץ טכני של "רצפט" טקטי פרי מחשבתם של קצינים אחרים.

אינו דומה קצין הלומד היטב תרגולות שהוכנו עבורו על-ידי אחרים ומבצען במציאות, לקצין האמון על חשיבה מקורית. דווקא משום שאנו צבא גדול, עם מרכיב מילואים גדול (וגם הקצין הסדיר לא תמיד מצטיין בחשיבה טקטית מבריקה), יש להתור למציאת שביל זהב בין הדרך של תחבולה טקטית מקורית בכל מקרה ומקרה, לבין הדרך של ביצוע תרגולת טקטית "כפי שהיה פתרון בית הספר בקורסים". קצין, ממפקד אוגדה ועד למפקד פלוגה, המנסה לפתור כל בעיה באופן מקורי, מסתכן בויתור על כל הניסיון שהצטבר בידי אחרים. לעומת זאת, אם יעשה הכל לפי ה"טכניקה הקרבית" והתרגולת הטקטית שלמד, מסתכן הוא בכך, שגם האויב מכיר את התרגולת, ואף הכין לה תשובה מתאימה; מסתכן הוא בכך שיפעיל תרגולת בתנאים שאינם בדיוק התנאים שנלמדו בשעתו בבית הספר, ובהכללה — הוא עלול להפסיד במלחמת המוחות שבינו לבין צוות המפקדים של האויב. זהו אפוא המתח שבין המחשבה המקורית לביצוע הטכני.

שביל הזהב בין שתי הדרכים הקיצוניות הוא הפעלת התרגולת לא כפתרון מלא, אלא כשפה משותפת בין הקצין לפקודיו. התרגולת לא נועדה לשמש תחליף למחשבה, אלא להפך — להרוויח זמן כדי להתפנות לחשיבה. הטקטיקה היא אמנם הנעת הגייסות והפעלתם בצורה הטובה ביותר כדי לבצע את המשימה, אך היא גם מלחמת מוחות. כדי לנצח בקרב הפיזי-חיביים גם לנצח במלחמת המוחות.

במקורה, אף כי פרש מתפקידו כרמטכ"ל ב-1906 ומת ב-1913.

יש לציין, שבמסגרת "מלחמת המוחות הטקטית" אין שני קרבות זהים לחלוטין, אם כי קיים דמיון בין מצבים שונים. תחבולת קרב המחוללת תוצאות טובות בקרב ונעשית ידועה לכל, מביאה את הצד שכנגד לכלל חיפוש (ואולי אף מציאת) דרכים אשר יספקו מענה לתחבולה זו. בעקבות זאת אין להמליץ על חזרה מדויקת על מהלכי הקרב הראשונים, אלא על שינוי כלשהו של הטקטיקה. פעמיים תקף צה"ל את המצרים באבו-עגילה. בשני המקרים התדיר צה"ל כוחות לעורף מערך האויב, אולם הדרך בה נקטנו ב-1967 הייתה שונה מזו שהכירו המצרים ב-1956. כל לחימה דומה בעתיד תחייב מציאת תחבולה שונה.

מאחר שטקטיקה היא לא רק אש ותמרון, אלא גם מלחמת המוחות שבין היריבים, כדאי ללמוד לא רק מהניסיון האישי, העשיר או הדל, אלא גם מניסיונם של אחרים. אחת הדרכים להטמעת לקחי העבר מוקנית דרך טכניקות קרביות הנלמדות בבתי ספר. אך אליה וקוץ בה. מי שיבצע טכניקות קרביות בלבד — תרגולות טקטיות וסכמות של דרכי פעולה לצורות הקרב העיקריות — עלול להזניח את התחבולה ואת מלחמת המוחות שבינו לבין האויב.

התרגולת הטקטית עונה על מצבים חוזרים ונשנים בכל קרב מסוג מסוים, והיא נוצרה בידי צוותי קצינים, במפקדות או בבתי הספר הצבאיים, שניסו להתאים את התרגולת למציאות שדה הקרב, ולדחוס לתוכה את הניסיון המצטבר של צה"ל כולו. אבל מי שלא יחשוב, אלא רק יבדוק איזו מן התרגולות שלמד בבית הספר עליו לבצע, יחטיא ודאי את המטרה.

ישנם אירועים ושלבים החוזרים ונשנים בכל

במאמרו "הרהורים על הטקטיקה" ("מערכות" כות' 273-274) מדגיש תא"ל דב תמרי את חשיבות התחבולה. עם זאת מדגיש הוא אף את המיומנות, כלשונו: "ייתכן שיש בדברים אלה משום גלישה מן הטקטיקה אל הטכניקות הקרביות, אבל אי אפשר לטקטיקה, שעיקרה התנשנות בסופו של דבר, ללא הסתמכות על הטכניקה ועל תרגולות הקרב." (שם עמ' 5). קבט זה מצדיק הרחבת הדיון. טקטיקה במובן של השקעת כל המאמצים להבאת הקרב לידי הכרעה מוצלחת הוא עניין בין שני צדדים. אין זו רק פעילות פיזית של כוחות צד א' מול כוחות צד ב', אלא גם מלחמת מוחות הקודמת לקרב ומתנהלת במהלכו.

מפקד כוח באשר הוא אינו רשאי להסתפק בניצחון על עצמתו הפיזית של הכוח העומד מולו, היורה עליו, והמנסה להרוג את חייליו ולהשמיד את כלי נשקו; שומא עליו אף לאמץ את שכלו במגמה להכשיל את תכנית הפעולה של היריב. ינצח לא רק מי שיש לו יותר נשק, יותר חיילים, או חיילים טובים יותר, אלא גם זה שתחבולתו, הטקטיקה שלו, עולה על זו של היריב.

ברצוני להדגיש, כי אין מדובר במלחמת מוחות בין מפקד מקומי של צד א' לבין מפקד מקומי של צד ב', אלא במלחמת מוחות בין צוותים שלמים. אם מג"ד חוקף מוצב פלוגתי, אין הוא מתמודד עם תכניתו של מפקד הפלוגה שכנגדו, אלא עם התכנון וראיית הנולד של צוות שלם בצבא היריב אשר שקד על תכנית ההגנה. הוא הדין בקרב התקפה, או בקרב נייד.

ברמה האסטרטגית מתקיימת לעתים התמודדות עם מחשבתם של אנשים שעברו זה כבר מן העולם. כך קרה לפיקוד העליון בצרפת בשנת 1914. הצרפתים נאלצו אז להתמודד לא רק עם מחשבתו של הקיסר וילהלם השני החי, או עם רמטכ"ל צבאו מולטקה ה"צעיר", אלא עם שלפן המת, שערך את התכנית הגרמנית